

Tri slike za simfonijski orkestar

Horvat, Filip

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Music Academy / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:116:370747>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

I. ODSJEK ZA KOMPOZICIJU I TEORIJU GLAZBE

FILIP HORVAT

TRI SLIKE ZA SIMFONIJSKI ORKESTAR

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

I. ODSJEK

TRI SLIKE ZA SIMFONIJSKI ORKESTAR

DIPLOMSKI RAD

Mentor: red. prof. Zlatko Tanodi

Student: Filip Horvat

Ak.god. 2018./2019.

ZAGREB, 2019.

DIPLOMSKI RAD ODOBRILO MENTOR

red. prof. Zlatko Tanodi

Potpis

U Zagrebu, 24.09.2019.

Diplomski rad obranjen 24.09.2019. ocjenom _____

POVJERENSTVO:

1. _____

2. _____

3. _____

OPASKA:

PAPIRNATA KOPIJA RADA DOSTAVLJENA JE ZA POHRANU KNJIŽNICI MUZIČKE
AKADEMIJE

Zahvaljujem svom profesoru Zlatku Tanodiju na pomoći tijekom cijelog studija i pripreme svog diplomskog rada te svojoj obitelji koji su mi bili najveća podrška tijekom cjelokupnog studija.

1. UVOD

Programna glazba svoje začetke bilježi već u vremenu baroka kada su skladatelji svojim skladbama davali najrazličitije programne naslove, ponekad i književne popratne tekstove ili vlastite izmišljene tekstove i programe kojima su željeli oživjeti i potkrijepiti već postojeće i ustaljene glazbene forme ili načine razmišljanja. Ako ubrzano proputujemo kroz vrijeme od baroka pa do 21. stoljeća, vrlo brzo ćemo shvatiti da je zbog tadašnje želje i tendencije skladatelja - da se glazbom opiše neko književno djelo, događaj ili pak sami naziv skladbe – danas je najpoznatija postala i ostala simfonijska pjesma koja, naravno, ima korijen u tadašnjim skladateljskim nastojanjima. U njoj, kao jednostavačnoj skladbi sa određenim programom, nalazimo vrlo primamljiva načela i postupke formalno slobodne organizacije, tonskog slikanja, glazbene simbolike, primjene lajtmotiva i sl.

Sva programna glazba od tada pa do danas je očito ostavila i neki utjecaj na mene, pošto sam u jednom trenutku svojeg glazbenog života i obrazovanja odlučio krenuti putem primijenjene kompozicije, tj. moglo bi se reći i putem programne kompozicije, koju sam naposljetku i upisao kao drugi glavni studij. Slušajući djela programnih naziva, proučavajući priče, tekstove te naposljetku i samu glazbu i sve njezine sastavnice, došao sam do zaključka da će takva vrsta kompozicije, barem za mene, ubuduće biti neophodna. Pa se tako rodila ideja i želja da na kraju svojeg studija iz kompozicije pokušam dublje uroniti u bit glazbe koja pokušava opisati, oslikati, ispričati ili izmaštati neku određenu stvar ili pojavu i tako napraviti jedan programni izlet u skladanje većeg programnog simfonijskog djela.

Razmišljajući o majstorima programne glazbe kao što su Liszt ili Berlioz, pa sve do filmske glazbe koja je odigrala veliku i presudnu ulogu u mojem glazbenom stvaralaštvu, odlučio sam najšire poznato jednostavačno

simfonijsko i programno djelo obući u novo ruho, ali i dalje sa prizvukom programme tradicije ranijih doba. Tako je nastalo moje prvo veće programno djelo pod nazivom *Tri slike za simfonijski orkestar* koje se, kao što vidimo, sastoji od tri slike, tj. od tri stavka. Iako su tri stavka, ne referiraju se u potpunosti na opće poznatu formalnu podjelu kao što je to koncert sa stavecima brzi – polagani - brzi, simfonije i dr. kao niti na harmonijska i slična načela iz raniji glazbenih oblika, ali koriste neke njihove sastavnice. Naprotiv, u svakom smislu, formalnom, harmonijskom, instrumentacijskom i drugima može se prepoznati doza slobode uz upotrebu određenih principa iz tradicije.

Stavci imaju programne naslove posuđene iz knjige *365 priča za laku noć* književnika iz različitih zemalja. Za prvi i drugi stavak iskoristio sam naslove *Lutajuća svjetlost i Tajanstvena nit* čija je autorica *Sarah Herzhoff* te naslov *Ledena magla* za treći stavak čija je autorica *Sabine Streufert*. Ova tri naslova su jedini programni materijal koji sam iskoristio kao ideju za razvoj istoimenih stavaka. Time sam pokušao što manje utjecati na slušateljevu maštu, naravno to sam pokušao postići tako da naslovi budu programni, a da shodno tome glazba svojim izrazom bude predložak slušatelju i da mu pomogne u njegovom vlastitom kreiranju priče na temelju tih samih naslova. Zapravo je ovo djelo moje viđenje tih programnih naslova, ali pošto slušatelji neznaju koje je moje viđenje jer nisam dao nikakav opis osim glazbenog i naslova, način na koji će utjecati na slušatelja i priča koja će nastati tokom slušanja ostaju i dalje otvoreni i slobodni, tj, sama glazba je temeljna jedinica prema kojoj će slušatelj kreirati svoju vlastitu priču i osjećaje u odnosu na zadani programni naslov. U nastavku slijedi analiza i pregled orkestracije.

2. ANALIZA I PREGLED ORKESTRACIJE

Kao što sam spomenuo u prethodnom odlomku, moje djelo se na neki način dotiče načina mišljenja simfonijske pjesme kao i glazbe za film, ali realiziran u vidu trostavačnosti pa je shodno tome i odabran instrumentalni sastav i realizirana glazbena građa. Sastav za koji sam se odlučio je tipični suvremeni orkestar *a tre*: piccolo, dvije flaute, dvije oboe, engleski rog, dva klarineta in B, bas klarinet in B, dva fagota, kontrafagot, četiri roga in F, tri trube in C, dva tenor trombona, bas trombon, tuba, timpani, bas bubanj, doboš, činela, harfa, čelesta, prve i druge violin, viole, violončela i kontrabasi. Kao što vidimo, sastav orkestra je dosta standardan uz minimalni broj udaraljki i samim time povlači paralelu sa tradicijom, ali uz njegovu upotrebu ova skladba nije bila mišljena i nije tradicionalna iako u njoj ima tonalitetnih i na mjestima zvukovno filmskih sklopova te se referira i na postupke i dijelove već postojećih formi. Što se tiče tehnike skladanja, isto kao i sastava, nisam odlazio previše daleko, tj. izvan granica tradicionalnih tehnika sviranja i oblika, ali sam uz njihov tradicionalni aspekt pokušao kreirati programnu, tj. glazbu maštanja u slikama, a to sam postigao čestim korištenjem proširenog tonaliteta, poliakorada te tematskom razradom. Struktura stavaka u formalnom pogledu nije produkt ponavljanja već postojećih formi, nego korištenje nekih njihovih dijelova u svrhu opisa određene emocije ili slike. Tako se u određenim momentima mogu prepoznati dijelovi kao što su A i B dio neke dvodijelne ili trodijelne pjesme ili višestrukog ponavljanja tema ili njihovih motiva kako bi se dobio osjećaj cjeline i povezanosti unutar različitih glazbenih mišljenja i slika. Nasuprot tome, baš iz razloga neponavljanja doslovnih formi iz prošlosti javljaju se tzv. autsajderski ulomci koji zapravo oblikovno i tematski nebi mogli pripadati jednoj, npr. dobro promišljenoj, simfoniji nego u ovom slučaju predstavljaju momentalnu sliku, stvar ili osjećaj koji sam zamislio i koji svoje opravdanje nalaze u programnosti tj. u maštanju slikama. Najvažniji cilj u ostvarenju ovoga djela

nije bio zadovoljiti formu i oživjeti tj. ponoviti način skladanja skladatelja prethodnih razdoblja ili otići u skroz nešto novo i nepoznato, otkriti nove načine komponiranja i u potpunosti odbaciti tradiciju, nego je u središtu pozornosti bilo harmonijom, orkestracijom, tematskom razradom, tonskim bojanjima i domišljatom upotrebom ritma udahnuti život navedenim programnim naslovima, tj. ispričati njihove priče, pobuditi u slušatelju spektar različitih emocija i slika te na kraju tome slušatelju dati mogućnost da takva glazba u njemu potakne kreaciju vlastite priče i mašte koji ga neće ostaviti ravnodušnim prema tzv. suvremenoj glazbi.

2.1 PRVI STAVAK (Lutajuća svjetlost)

Početak prvog stavka opisuje lutanje koje je ostvareno tremolima u gudačima kao i uzlaznim tematskim motivom u čelesti i harfi koji se svakim svojim nastupom proširuje i time priprema glavni tematski motiv prvog dijela stavka.

The image shows a page of a musical score for the first movement, 'Lutajuća svjetlost'. The score is written for a full orchestra and includes parts for Celesta, Harp, Violin 1, Violin 2, Viola, Violoncello, and Contrabass. The key signature is one flat (B-flat) and the time signature is 3/4. The tempo is marked 'Largo' with a metronome marking of 40. The score begins with a tremolo in the strings and a melodic line in the Celesta and Harp. The Celesta part starts with a piano (*p*) dynamic and features a melodic line with a fermata. The Harp part also starts with a piano (*p*) dynamic and features a melodic line with a fermata. The Violin 1 and Violin 2 parts start with a fortissimo (*fff*) dynamic and feature a tremolo. The Viola, Violoncello, and Contrabass parts also start with a fortissimo (*fff*) dynamic and feature a tremolo. The score includes various dynamics such as *p*, *fff*, and *div.* (divisi).

Također se odmah nakon prvog nastupa tematskog motiva u čelesti i harfi javlja vrlo bitan motiv u flautama i piccolu koji će biti temelj u izgradnja glavne teme trećeg stavka:

Musical score for celesta and harp. The celesta part (top staff) begins with a piano (*p*) dynamic, followed by a very soft (*ppp*) section. The harp part (middle staff) also begins with a piano (*p*) dynamic, followed by a very soft (*ppp*) section, and then a piano (*p*) section marked with a first ending bracket (1.).

Nakon cjelovitog nastupa motiva u harfi i čelesti, glazba teče poniranjem jednog dijela orkestra u glavni nastup tematskog motiva prvog stavka:

Musical score for orchestra. The score includes parts for Celesta (Cel.), Harp (Hp.), Violins 1 and 2 (Vln. 1, Vln. 2), Viola (Vla.), Violoncello (Vc.), and Contrabass (Cb.). The harp part has a dynamic marking of *ppp*. The viola part has a dynamic marking of *p*. The cello and contrabass parts have a dynamic marking of *p*. The score shows the orchestra's entry into the main theme.

poniranje orkestra iz početne faze u nastup glavnog motiva

Sljedeća slika pokazuje glavni tematski motiv koji nastupa u piccolu i flautama praćen triolskim pokretom u gudačima koji će se također javiti u trećoj slici ili stavku kao prateći element glavnoj temi do samog kraja stavka:

The image shows a musical score for the main motif. It consists of two staves. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The second staff has a bass clef and a key signature of one flat (Bb). Both staves feature a triplet of eighth notes followed by a sixteenth-note run, and then another triplet of eighth notes. The dynamic marking is *mf*. There are also some rests and a final note with a fermata-like symbol.

glavni motiv

The image shows a musical score for the accompaning element of the main motif. It consists of five staves. The first three staves have a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The fourth staff has a bass clef and a key signature of one flat (Bb). The fifth staff has a bass clef and a key signature of one flat (Bb). The score features various dynamics including *mf*, *f*, *mp*, and *mf*. There are also articulations like accents and slurs, and some notes are marked with 'unis.' (unison). The rhythm is complex, with many triplets and sixteenth notes.

prateći element glavnog motiva.

Nakon nastupa glavnog motiva nastavlja se razrađivati prateći triolski element koji je u dijalogu između drvenih i limenih puhača, ponekad i sa gudačima i tvori politonalitetne akorde. Nakon razrade, posljednji put nastupa glavni motiv s početkom u 77. taktu, nakon kojeg se u nastavku javljaju samo njegovi dijelovi, varirano provođeni kroz različite dionice u različitim orkestracijama, da bi naposljetku doveli do potpunog smirenja u 109. taktu u kojem počinje vrhunac lutanja. U C dijelu, staccato izmjenama u različitim grupama drvenih puhača i prigodnom pratnjom gudača, harfe i celeste, prezentira se ponekad skriveni glavni motiv stavka, al i u nekim dionicama

prepoznatljiv motiv uzlaznih sekundi, nakon kojeg se opet javlja tihi i smirujući odsječak koji vodi u nedorečeni završetak stavka sa postupnim nestajanjem gudača u ništavilu i potvrdu imena stavka o lutanju.

The image displays a page of a musical score, likely for a symphony, featuring multiple staves for various instruments. The instruments listed on the left include Flute (Fl.), Piccolo (Pic.), Oboe (Ob.), English Horn (Eng. Hrn.), Clarinet (Cl.), Bass Clarinet (B. Cl.), Bassoon (Bsn.), Contrabassoon (Cb.), Horn (Hrn.), Trumpet (C. Trp.), Trombone (Tbn.), Timpani (Timp.), Snare Drum (S. D.), Cymbal (Cym.), Celesta (Cel.), Harp (Hp.), Violin (Vn.), Viola (Va.), Cello (Vc.), and Double Bass (Cb.). The score includes dynamic markings such as *p* (piano) and *f* (forte), and a tempo marking *Tempo primo*. The page number 17 is visible at the bottom center.

nestajanje gudača u ništavilo kao potvrda o lutanju.

2.2. DRUGI STAVAK (Tajanstvena nit)

U ovom stavku, za razliku od prvog, postoji glavna tema koja se provodi od početka do kraja. Ta glavna tema predstavlja tajanstvenu nit koja je orkestracijom i harmonijom tako obrađena da može slušno prikazati više različitih slika tokom trajanja stavka.

glavna tema koju na početku donose prve violin i fagoti.

Sama tema, ali i veliki dio stavka, su skladani u relativno tonalnoj maniri, prošireno harmonijskim progresijama četverozvuka i poliakorada te obogaćeno različitim orkestralnim bojama uvijek donoseći barem neki dio teme. Provođenje teme događa se do takta 89. u kojem nastup orkestralnog tuttija dovodi do novog načina obrade glavne teme koja je sada na rubu tonaliteta, tj. na granici lijepoga i ružnoga:

Pic.
Fl. 1, 2
Ob. 1, 2
Eng. Hn.
Cl. 1, 2
B. Cl.
Bsn. 1, 2
Cbss.
Hn. 1, 2
Hn. 3, 4
C Trp. 1, 2
C Trp. 3
Tbn. 1, 2
B. Tbn.
Tbn.
S. D.
Timp.
S. D.
Cm.
Hp.
Vn. 1
Vn. 2
Vla.
Vcl.
Cb.

14

U odsječcima C i D se tema i njezini motivi provode u politonalitetnim odnosima koja na kraju u 145. taktu dovode do potpuno tonalnog nastupa teme i završetka sa najobičnijim molskim kvintakordkom:

The image shows a page of a musical score, measures 141 through 145. The score is arranged in systems. The first system includes parts for Flute (Fl.), Flute 1 & 2 (Fl. 1,2), Oboe 1 & 2 (Ob. 1,2), English Horn (Eng. Hrn.), Clarinet 1 & 2 (Cl. 1,2), Bass Clarinet (B. Cl.), Bassoon 1 & 2 (Bsn. 1,2), and Contrabassoon (Cbn.). The second system includes parts for Horn 1 & 2 (Hrn. 1,2), Horn 3 & 4 (Hrn. 3,4), Trumpet 1 & 2 (C. Trp. 1,2), Trumpet 3 & 4 (C. Trp. 3,4), Trombone 1 & 2 (Tbn. 1,2), Baritone Trombone (B. Tbn.), and Trombone (Tbn.). The third system includes parts for Snare Drum (S. D.), Cymbal (Cym.), and Bass Drum (S. D.). The fourth system includes parts for Cello (Cel.) and Double Bass (Hp.). The fifth system includes parts for Violin 1 (Vln. 1), Violin 2 (Vln. 2), Viola (Vla.), Violoncello (Vcl.), and Double Bass (Cb.). The score features various musical notations, including dynamics like *p* and *pp*, and articulation marks like *stacc.* and *plac.*. The key signature is one flat (B-flat), and the time signature is 4/4. The music concludes with a final chord in the key of B-flat major.

2.3. TREĆI STAVAK (Ledena magla)

Treći stavak glazbeno opisuje vidove ledene magle kroz prizmu pokreta unutar statičnosti, što se najviše može vidjeti na prve dvije stranice u partituri. Drugi dio stavka je suprotnost prvome, tj. oslikava taj pokret koji možemo opravdati slikom magle koja izgleda zastrašujuće i ledeno i djeluje poput statične mase, ali se i dalje kreće u prostoru. Sukladno dvostrukom vidu iste pojave se ponaša i glazbeni materijal koji ih spaja i čini izbalansiranu koheziju zvukovne boje obogaćenu razradom teme i njezinih motiva. Glavna tema se u prvom statičnom odsjeku iznosi 4 puta i to svaki puta u drugoj instrumentalnoj dionici:

The image shows a musical score for the third movement, 'Ledena magla'. It consists of five staves. The first staff is a grand staff (treble and bass clefs). The second staff is a single treble clef staff. The third staff is a single bass clef staff. The fourth and fifth staves are grand staves. The score begins with a dynamic marking of *mp* and *espress.* in the first staff. The music features a melodic line in the second staff that is repeated four times. The first repetition is in the second staff, the second in the third staff, the third in the fourth staff, and the fourth in the fifth staff. The fourth staff also contains a dynamic marking of *p* and a second ending marked '2.'. The fifth staff contains a dynamic marking of *ppp* and *espress.* and a dynamic marking of *mp*.

Kao što sam spomenuo ranije, temu sačinjava motiv koji se koristio u prvom stavku, a koji je sada unutar teme višestruko variran.

Već u A odsjeku dalje nastupa drugi vid ovog stavka, a odnosi se na pokret. Osim početnog statičnog dijela i ovaj kreće u relativno tonalnom ozračju u kojem se čak može raspoznati djelovanje d – mola kojeg se ubrzo napušta razradom teme i motiva te se opet dolazi do odsječka u kojem se čini kao da je statičan, a zapravo se pokret dugađa i u njemu.

The image displays a page of a musical score, likely for a symphony, featuring multiple staves for various instruments. The instruments listed on the left include Flute (Fl. 1, 2), Oboe (Ob. 1, 2), English Horn (Eng. Hn.), Clarinet (Cl. 1, 2), Bass Clarinet (B. Cl.), Bassoon (Bsn. 1, 2), Contrabass (Con.), Horn (Hr. 1, 2, 3, 4), Trumpet (C. Tpt. 1, 2, 3, 4), Trombone (Tbn. 1, 2, 3), Double Bass (B. D.), Snare Drum (S. D.), Cymbal (Cym.), Harp (Hp.), Violin (Vln. 1, 2), Viola (Vla.), Violoncello (Vcl.), and Contrabass (Cb.). The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings like *pp* (pianissimo) and *p* (piano). A section of the score is marked with a box containing the letter 'A'. The page number '3' is centered at the bottom of the score.

početak odsječka sa pokretom koji se postepeno zgušnjava i vraća u statični odsječak

Drugi statičan odsječak koji opet postepenom razradom i zgušnjavanjem dovodi do finala u kojem se opet javlja glavna tema koja je harmonijski i orkestracijski obrađena u proširenoj tonalitetnosti.

The image shows a page of a musical score, page 125, featuring a complex polytonal texture. The score is arranged in a system with ten staves. From top to bottom, the staves are: Piccolo (Picc.), Flutes 1 and 2 (Fl. 1. 2.), Oboes 1 and 2 (Ob. 1. 2.), English Horn (Eng. Hrn.), Clarinets 1 and 2 (Cl. 1. 2.), Bass Clarinet (B. Cl.), Bassoons 1 and 2 (Bsn. 1. 2.), Contrabass (Cbn.), Horns 1 and 2 (Hn. 1. 2.), and Trombones 3 and 4 (Hn. 3. 4.). The music is characterized by dense, overlapping chords and melodic lines across different tonalities, creating a 'foggy' or 'magical' atmosphere. Dynamics like *f* (forte) and *mf* (mezzo-forte) are indicated. The score includes various musical notations such as slurs, accents, and articulation marks.

poliakordično provođenje triolskog elementa iz prvog stavka u drvenim puhačima

Ako gledamo stavak od početka prema kraju, vidjet ćemo da se tekstura prema kraju zgušnjava. Iz toga proizlazi činjenica da na nekim mjestima u partituri, vidi sliku iznad, korištenje politonalitetnih akorada gotovo dovodi do klusterskih sklopova koji simboliziraju maglu. To je i ono što sam želio postići, dakle da se glazbenim sredstvima pokuša dočarati određeni program, u ovom slučaju programni naslov bez obzira na to dali će to biti realizirano tehnikama i načinima koje su koristili naši prethodnici ili moderniji sklopovi poput klastera, poliakorada i politonaliteta zbog kojih glazba više nije toliko stabilna i poprima oblik plutajućih zvukovnih boja.

Musical score for page 16, featuring various instruments including Flutes, Clarinets, Saxophones, Trumpets, Trombones, Percussion, and Strings. The score is written in a standard musical notation format with multiple staves. The instruments listed on the left side of the score are: Flc., Fl. 1.2, Ob. 1.2, Eng. Hob., Cl. 1.2, B. Cl., Sax. 1.2, Clar., Hrn. 1.2, Hrn. 3.4, C. Tpt. 1.2, C. Tpt. 3, Tbn. 1.2, B. Tbn., Tbn., B. D., Timp., S. D., Cel., Hp., Vln. 1, Vln. 2, Vla., Vcl., and Ch.

Završno provođenje glavne teme u dionicama rogova i trombone

3. ZAKLJUČAK

Završni dio trećeg stavka je u potpunosti građen od triolskog motiva iz prvog stavka čime se zapravo objedinjuje cijela skladba jer počinje i završava sličnom tematikom. Iako je djelo trostavčno, možda bismo ga mogli svrstati u neku vrstu jednostavačne programne simfonijske pjesme koja u sebi sadrži tri različite slike, ali to bi onda već upućivalo na doslovnije referiranje na formalnu građu oblika iz ranijih glazbenih razdoblja, tako da je ovu skladbu najbolje okarakterizirati kao glazbeni opis ili glazbeno maštanje na temelju triju slika.

Skladanje ovog djela proteglo se na više od godine dana uzimajući u obzir početnu fazu skupljanja ideja pa do završne realizacije. S obzirom na vremenski period u kojem sam se bavio orkestracijom, proširenom harmonijom i ostalim elementima za kreaciju većeg djela za simfonijski orkestar, mislim da je zanimanje za ovakvu vrstu glazbe i načina razmišljanja u programnoj sferi doprinijelo osobnom razvitku i razvitku mojeg glazbenog jezika koji ću, nadam se, kroz godine obogaćivati u još pokojem djelu programnog karaktera.